

معرفی کتابهای جدید

معرفی کتابهایی که به تازگی در زمینه‌های مختلف مسائل علوم اجتماعی، انسانی و ارتباطی در ایران و به زبان فارسی انتشار می‌یابد از خدمات جنبی "نامه پژوهشگده" است، که به‌طور مستمر ادامه خواهد یافت. روش کار ما در این بخش صرفاً "معرفی اجمالی و شناساندن محتوای کتاب به خوانندگان مجله است، بدون ارائه اظهار نظر ارزشی در هر یک از موارد. از کلیه نویسندگان، مترجمان و ناشرین تقاضا داریم با ارسال آثار خود ما را در تکمیل‌تر کردن این بخش یاری فرمایند.

مقدمه‌یی برجای‌مانده‌های همگانی. تالیف علی اسدی. تهران، پژوهشگده علوم ارتباطی و توسعه ایران، ۱۳۵۸، ۹۱ صفحه.

این دفتر حاوی سلسله‌درسه‌های جامعه‌شناسی رسانه‌های همگانی است که نویسنده طی چند سال برای دانشجویان عرضه داشته است. مطالب آن در دو بخش شامل چند فصل تنظیم یافته است. فصل اول از بخش اول مربوط به ارتباط و پخش در رسانه‌های همگانی است و فصول بخش دوم سخن از جامعه‌شناسی رسانه‌های همگانی است. به عبارت دیگر، فرستنده و محتوا و گیرنده، پیام و نوع ناشر رسانه‌های همگانی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

موضوع بررسی نظام پخش که نام جوانب محتوای پیام، تأثیر پیام و مجرای نشر پیام را در بر می‌گیرد، از ویژگی خاصی در این کتاب برخوردار است. چون پخش پیامها به نحوی، فراگرد پدیدار اجتماعی کل را در بر می‌گیرد و مکانیسم‌ها و الزامات آنرا آشکار می‌سازد، دقیقترین و مهمترین قسمت توجه و بررسی در جامعه‌شناسی رسانه‌های همگانی است، از این حیث در بخش دوم کتاب بدان اهمیت داده می‌شود و به عنوان موضوع کلی رسانه‌های همگانی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

زمینه تالیف این دفتر گرچه منابع خارجی است، با این وجود پاره‌یی از مسائل

رسانه‌های همگانی را که در جامعه امروز مطرح است و به زبان فارسی در کتابهای جامعه‌شناسی کمتر از آن سخن رفته است، توجیهی نمی‌نماید. به خصوص نشریات و دگرگونیهای عمیقی را که وسایل ارتباطی، به ویژه تلویزیون و مطبوعات در گذران فراغت جوانان ایجاد کرده است و الگوهای فرهنگی خاصی را برای همه طبقات و به ویژه جوانان که ناشر پذیرترند، فراهم نموده است.

این تحقیق به نوع دیگر، اما در حدود همین زمینه و به صورت عینی و عملی در سال ۱۳۵۴ وسیله را قم این سطور بین دانشجویان دانشگاه تهران انجام گرفت و نتایج قابل توجهی تحت عنوان "کاربرد زمان فراغت دانشجویان دانشگاه تهران" حاصل شد و اینک در این دفتر نقش وسایل ارتباطی را در گذران اوقات فراغت جوانان به طریق علمی و تحلیلی، بر اساس منابع و داده‌های آماری خارج، می‌یابیم و زمینه تحولی را در جامعه شناسی رسانه‌های همگانی دریافت می‌داریم.

این کتاب در حقیقت تحلیلی است از تأثیرات رسانه‌های همگانی اعم از نشریات اجتماعی، سیاسی، تبلیغاتی، فرهنگی و سنتی و عمومی در روح و دماغ پیام گیرندگان و به خصوص جوانان، و بررسی واکنشهای پیام گیرندگان و حالات روحی آنان در برابر برنامه‌های رسانه‌ها و نوع جهت‌گیریها و تأثیرپذیری آنها. و از طرفی بررسی روابط میان خود وسایل ارتباطی مثل مطبوعات و سینما با رادیو و تلویزیون و یا تلویزیون با سینما و از این قبیل، و نوع تأثیراتی که هر یک بر دیگری دارند، مثل تأثیر سینما بر محتوای روزنامه‌ها و مجلات و یا تأثیر تلویزیون روی مطالب روزنامه‌ها و مجلات و روی گوش دادن به رادیو و رفتن به سینما و غیره...

منبر "یک رسانه عمومی در اسلام". اصغر فتحی. تهران، پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران، ۱۳۵۸، ۷۳ صفحه.

کتاب منبر به عنوان "یک رسانه عمومی در اسلام" توسط اصغر فتحی به زبان انگلیسی تالیف شده است و وسیله قاسم هاشمی نژاد در شش مبحث کلی و یک پیشگفتار و یک نتیجه به فارسی ترجمه و تدوین یافته است. هر یک از مباحث کلی ارجاعات و اشاراتی دارد که در پایان هر مقاله تحت نام پانویسها یادداشت شده است.

در این دفتر، منبر به عنوان سلف رسانه‌های نوین و مقایسه آن با رسانه‌های مختلف عمومی معاصر مورد عنایت قرار می‌گیرد و از آن به عنوان بک نهاد مستقل و در عین حال قدرتمند سیاسی طی عصر میانه سخن می‌رود. گزارش تاریخی و فرهنگی ریشه‌های وعظ در اسلام، ظهور مسجد به عنوان مرکز امت مسلمان و منبر به عنوان وسیله ارتباطی میان

امت مذهبی / سیاسی اسلام ورهبران در مقاطع مختلف زمانی ، و وقایع تاریخی مرتبط با منبر و عامل منبر به عنوان جایگزین رسانه‌های همگانی و برخی از نقشهایی که در جامعه اسلام عصر میانه ، بازی کرده است .

مسجد به عنوان جایگاه برگزاری نماز جماعت ، و به عنوان کانون سیاست و مذهب برای امت اسلامی و گاه برای دفاع از سیاستهای خاص و تهییج احساسات عام و انتشار تبلیغات مستقیم و محل بیعت گرفتن برای حکام و خطبه خواندن به نام آنان و مجرای ارتباطی برای توسل ، فرمان ، و اختیار فرمانروا به کار می‌رفت ، تجسم می‌یافت و به زعم نویسندگان ، طی تاریخ اسلام مسجد کانون و عرصه طغیانها ، شورشها و جنبشهای اجتماعی بیشماری شد که اغلب به وسیله او ، آن مردمی هدایت می‌شد .

در این دفتر از این جوی که مردی فاضل و مسلط بر بسیاری از حوزه‌های دانش بود ، به عنوان یکی از چهره‌های درخشان و عظیم یاد شده است و نتیجه می‌گیرد که این جوی در باره واعظان و دستورات اخلاقی برای آنان در دو کتاب قاصها (قصه خوانان) و مذکرین (وعاظ) نظریاتی بدیع و سازنده ارائه می‌دهد .

این کتاب بررسی می‌کند که غالباً " جز یکی دو مورد ، مذهب اسلام در ادوار تاریخ جدا از حکومت نبوده است و محتوای غالب خطبه‌های آنها ، به خصوص خطبه‌های اولیه ، به شدت سیاسی بوده و وعاظ " مردمی " غالباً " نقش سخنگو و رهبر امت را ایفاء می‌کردند . صفحاتی نیز به نقش منبر در جنبشهای ضد استعماری اشاره دارد و از شاه عبدالعزیز ، رهبر مذهبی معروف و نابینا یاد می‌کند که فتوایش تمام سرزمینهای تحت اشغال انگلیسی‌ها را به صورت دارالحراب (میدان جنگ) در آورد و عقیده‌اش تا اقصی نقاط اثر بخشید . و از میرزای شیرازی نام می‌برد که فتوای تحریم تنباکو از ناحیه وی حتی از طرف اعضای حرمخانه ناصرالدین شاه هم پذیرفته شده و امتیاز کنترل و فروش تنباکو به یک تبعه انگلیسی لغو گردید . و از منبر به عنوان عامل برجسته‌ای که وسیله سازگرایش واقعه‌ها و قیامها تا صدور فرمان مشروطیت می‌شود یاد می‌کند . - جای امثال سید جمال واعظ در این کتاب خالی است که منبر پر شور و بر اثر و محسوس کننده و ارشاد گرش در موضوعات مختلف و در هوشیار کردن مردم ایران و انگیزختن ایشان در طلب آزادی و حکومت قانون ، سبطه ، مطلب را در کتاب می‌گسترانید و محتوا را به گونه‌ی دیگر جهت می‌داد . -

مؤلف نتیجه می‌گیرد که رساله‌اش سخت دلنسته ، این حقیقت است که در جامعه‌ها با سواد اروپایی نظیر فرانسه یا انگلستان نقشی را که یک رسانه عمومی مانند روزنامه در جنبش اجتماعی می‌توانست اعمال کند ، در ایران با منبر و در مسجد به پایان رسید که طی قرن‌ها به صورت یک نظام متمایز و متشکل ارتباط عمومی وجود داشت .

و چه بسا منبر در شکل جدیدش و با رسالت واقعی خود قادر است با سینما، رادیو، تلویزیون و داستان که رواج دهنده بیگانگی، ارزشهای فرهنگی زیانبخش و معیارهای رفتاری منحرف، به خصوص در میان جوانان است، رقابت کند.

نقش رهبران مذهبی مسلم در ساختار امت اسلامی در جامعه اسلام به نقل از پروفسور لاپیدوس در رساله‌ی به نام "تحول جامعه شهری اسلامی" توضیح داده می‌شود. و باز در خواهیم یافت که حلقه، ربط میان رهبران دینی و توده‌ها مفقود است و این نقطه‌ی ست که در آن مسجد و منبر به عنوان رسانه عمومی خود را به چشم می‌کشند.

موانع تاریخی رشد سرمایه‌داری در ایران "دوره قاجاریه"، تألیف احمد اشرف، تهران، انتشارات پیام، ۱۳۵۹، ۱۷۲ صفحه.

کتاب تحقیقی موانع تاریخی رشد سرمایه‌داری در ایران دوره قاجاریه در شمار کتابهایی است که اخیراً به طرز شکلی و بر اساس مدارک و منابع مستند با تیراژی در خور، عرضه بازار شده است.

هدف اساسی نویسنده از تألیف این کتاب، بررسی موانع تاریخی رشد سرمایه‌داری صنعتی جدید در ایران است و نقشی که جماعت بازاریان و به خصوص تجار بزرگ در سیر تحولات اقتصادی و اجتماعی جامعه ایرانی در اواخر قرن گذشته و اوایل قرن کنونی هجری قمری ایفا کرده‌اند.

موضوع کتاب در عین حال که شالوده نظام اجتماعی و اقتصادی زمان قاجار را بیان می‌دارد، موانع اساسی را که در راه توسعه اقتصادی جامعه و رشد سرمایه‌داری جدساز ادوار قدیم ایران و حتی از هنگام هجوم نورانیان به ایران، ایجاد می‌شود، بررسی می‌کند. این کتاب تحقیقی که مشتمل بر آمارها و تصاویر مختلف از کسبه‌ها و مناظر و وسایل و متاع دوره قاجار است، در پنج فصل و یک مدخل بیک نسخه فراهم آمده است. فصل اول کتاب بحث در پیرامون موقعیت تجار و اصناف در جامعه شهری است و اینکه شالوده نظام اجتماعی و اقتصادی و موقعیت تجار و اصناف دوره قاجار چگونه شکل گرفت و چه نقشهایی ایفا کرد و عوامل و موانع فعالیت‌های اقتصادی آنان در راه رشد سرمایه‌داری چه بود. فصل دوم در باره وضعیت نیمه استعماری و سرمایه‌داران غربی است که نشان می‌دهد چطور سرمایه‌داران غربی با سیاستی خاص بر بسیاری از امور تجاری و بانکی و صنعتی و ارتباطی چنگ انداختند و مانع رشد اقتصادی و سیاسی ایران شدند و چون در اموری که صاحب تخصص بودند و مورد نیاز ایران بود قدمی برنداشتند، بلکه نظرشان معطوف به تجارت خارجی بود فعالیت‌های اقتصادی بازاریان و سبیل‌هایی برای تشبیت و تحکیم موقعیت

سیاسی آنان شد و سرانجام مجموعهٔ این عوامل که شرایط نیمه استعماری بود، سبب انحراف در مسیر نوسازی جامعهٔ ایرانی شد و موانع اساسی در راه رشد و توسعهٔ مطلوب اقتصادی و اجتماعی جامعهٔ ایرانی را فراهم ساخت. مؤلف در فصل سوم از ماهیت رشد اقتصادی و رشد سرمایه‌داری تجاری در شرایط نیمه استعماری گفتگو می‌کند و سرمایه‌گذاران صنعتی در رقابت با تجار غرنگی را مورد بررسی قرار می‌دهد. افزایش تولید مواد خام و رونق واردات کالاهای مرنگی و چگونگی تنزل پول ایران در برابر استعمار خارجی در رابطه با تنزل ارزش نقره و دیگر وابستگی‌های اقتصادی تجار ایرانی به سرمایه‌داران غربی از مباحث فصل چهارم است. فصل پنجم به قیام بازاریان در برابر استبداد و استعمار و پیروزیها و شکستهای آنان اختصاص یافته است و نقشی که به‌طور کلی تجار در دورهٔ مشروطیت ایفا کردند و نمایندگان آنان فعالانه در مسئلهٔ قانون اساسی، رابطهٔ مجلس و دولت و مسئولیت وزرا و مسائل مربوط به امور مالی و گمرکی و بودجهٔ دولت و امنیت کشور و تظلمات مردم، به کار بستند.

آخرین فصل این کتاب به موانع تاریخی رشد سرمایه‌داری و مردمسالاری زیر عنوان نتایج تحقیقی کتاب اشاره دارد و نتیجه می‌گیرد که موانع تاریخی رشد سرمایه‌داری نوین صنعتی و مردمسالاری در ایران به‌طور عمده، از ترکیب دو دسته پدیده‌ها و نهادهای داخلی و خارجی سرچشمه می‌گیرند. موانع داخلی رشد سرمایه‌داری را باید در خصوصیات شیوه‌های تولید شهری، روستایی و ایلی و نظام سیاسی و اجتماعی حاصل از آن جستجو کرد. حال آنکه، موانع خارجی رشد سرمایه‌داری از وضعیت نیمه استعماری و تحولات اقتصادی و سیاسی جامعهٔ ایرانی در شرایط سلطهٔ استعماری مایه می‌گیرند.

ذکر این نکته ضروری است که فرضیهٔ اساسی تحقیق به‌زعم نویسنده، کتاب آنست که تجار بزرگ کشور ما در این دوران حساس تاریخی کوششهایی به عمل آوردند تا رسالت تاریخی طبقاتی خود را در مسیر تحولات اجتماعی تحقق بخشند و جامعهٔ ایرانی را از دوران نیمه فئودالی و شبه آسیایی به دوران سرمایه‌داری و "شهری-صنعتی" جدید سوق دهند...

اسرائیل، عامل امپریالیسم. جلال آل احمد، قم، کاروان، ۱۳۵۷، ۳۲ صفحه.

اسرائیل، عامل امپریالیسم، عنوان برخی قلم‌نیزهای جلال آل احمد دربارهٔ اسرائیل است. محتوای این رساله نامیهی ست از پاریس برای آل احمد که وی چیزهایی به آن افزوده و نقطه‌نظرهای خود را در باب اسرائیل آشکار ساخته است. این نامه‌ها از اظهار نظرها و قضاوت‌های دست چپی‌ها، سارتر، اوژن بونسکو، لاترمن، مندس فرانس و دانیل مایر در باب آوارگان فلسطین، حکایت دارد. در این نامه اسرائیل به عنوان شعبهٔ خاور میانه

امپریالیسم و " سیا " معرفی می‌شود که تمام شبکه جاسوسی و ضد انقلابی آن اطراف را اداره می‌کند. اسرائیلی که حتی اسمش را به عنوان دهن کجی به فلسطینی‌ها انتخاب کرده است ؟ و جالب اینکه از خود اعراب می‌گیرد و بر سرشان می‌کوبد. در این نامه آل احمد برای رفع اختلاف اعراب و یهود، تشکیل دولت فلسطینی را که در آن یهودیان اسیمل بتوانند زندگی آزاد و مسالمت آمیزی با دیگر فلسطینیان، مسیحیان و مسلمانان داشته باشند، پیشنهاد می‌کند.

بخش دیگر این رساله ترجمه متن سخنرانی منشی " انجمن مستقل دانشجویان اسرائیلی " آمریکا، تحت عنوان تفسیری بر روابط اسرائیل و سایر کشورهای است. در این ترجمه و تفسیر به نقش اسرائیل در اتفاقات عالم و تقویت سیاسی و نظامی هرگونه حکومت‌های خودکامه و دیکتاتورهای نظامی سراسر عالم از جانب این حکومت سخن می‌رود.

مقدمه‌یی بر جامعه‌شناسی روستایی ایران . علی اکبر نیک خلق . تهران . پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران ، ۱۳۵۸ ، ۲۰۰ صفحه .

مقدمه‌یی بر جامعه‌شناسی روستایی ایران همچنان که از تازمان پیداست پیش در آمدی است علمی و عمیق در مسائل روستایی و در عین حال طرحی است تحقیقی مربوط به مطالعات روستایی. در تحلیل تکیه دارد بر تحقیقات مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی و مشاهدات و تجربیاتی که مؤلف ضمن تحقیق بدست آورده است .

مطالب کتاب که در ۹ فصل و یک پیشگفتار و یک ضمیمه در موضوع نک نگاری فراهم آمده است ، مباحثی ست روی خانواده ، روستائی بعنوان یک واحد تولید که علاوه بر کارکرد اجتماعی ، کارکرد اقتصادی دارد و کارش باعث تمرکز افراد در خانواده میشود و متعاباً همبستگی و گرایش بیشتر را بین اعضای خانواده فراهم میکند .

توسعه صنعتی مونتاز در شهرها که موجب جذب نیروهای فعال جامعه روستایی شده است ، لطمه‌یی ست بر یک اقتصاد کشاورزی ایران که در موضوع " مسئله مهاجرت به شهرها " در این کتاب بررسی شده است .

فصلی در این کتاب اختصاص دارد به تفاوت‌هایی که بین ده و شهر وجود دارد و فصلی دیگر مربوط است به رابطه بین میزان زمین و تعداد افراد خانواده ، و نتیجه آنکه هر چه زمین بیشتر باشد ، بعد خانواده بیشتر است و مسئله مهاجرت روستاییان به شهرها روی بعد اثر میگذارد .

در بخشی دیگر از کتاب مسائل تئوری مطرح است که مربوط میشود به خود جامعه‌شناسی روستایی و چگونگی ارتباطش با دیگر علوم که در جامعه روستایی کار میکنند مانند علوم

طبیعی، جغرافیا، تاریخ، اقتصاد، اخلاق، حقوق، مردم شناسی، جامعه شناسی، روانشناسی و علوم مشابه دیگر. فصل پنجم و ششم و هفتم و هشتم بر ترتیب اختصاص دارد به محرک جغرافیایی و اجتماعی در جامعه، روستایی و ویژگیهای اساسی خانواده، سنی روستایی، نظام کار، و اشکال در روستا. فصل آخر به انگیزه‌ها، تمایلات و آرزوهای روستاییان پرداخته شده است. جنبه‌های کار برد علوم متعدد و انرژی مکانیکی و حتی علوم هسته‌ای در کشاورزی موجب دگرگونیهای عمیق در جوامع روستایی شده است. این تحولات آثار و نتایج کلی دربر دارد که در ساخت اجتماعی جامعه، روستایی مورد بررسی قرار میگیرد. کتاب حاضر با دقت ناخیر ظهور این علوم و فنون جدید را در رفتارها، هنرهارها و نهادهای اجتماعی تبیین میکند و شیوه‌های عملی کاربرد تکنیک‌های جدید را ارائه میدهد بلکه جامعه روستایی ایران دوام و توسعه یابد.

شرایط طبیعی و اقلیمی و شکل زندگی و نحوه، معیشت (مثل آب و هوا، آب، خاک تسهیلات ارتباطی) وقایع اجتماعی و پدیدارهای اجتماعی، پدیدارهای اقتصادی، ارزشها اخلاقی، خصوصیات روانی اجتماعی، همه و همه مواردی است که در تحلیل مسائل روستایی در رابطه با علوم مختلف مد نظر نگارنده، کتاب قرار گرفته است، و سعی کرده است ثابت کند که همکاری بسیاری از علوم موجب تبیین و شناخت همه جانبه پدیدارهای اجتماعی در جامعه شهری و روستایی خواهد شد نه یکی از علوم.

یعنی شناخت جامعه، روستایی و برنامه ریزی صحیح برای دوام و گسترش حتمی و ضروری آن مستلزم تجمع صاحب نظران علوم مختلف اعم از روانشناس، جامعه شناس، حقوق دان، تاریخ نگار و جغرافی دان است که هر کدام از دیدگاههای خاصی، جوامع روستایی را نه فقط از لحاظ کشاورزی بلکه در سطوح مختلف حیات روستایی بررسی نمایند، و راه‌حلهای سریع موانع بازدارنده رشد حیات روستایی را در جامعه، غرب زده، ما بیابند.

نژاد و تاریخ. لوی اشتروس، ترجمه ابوالحسن نجفی. تهران، پژوهشکده علوم ارتباطی و توسعه ایران، ۱۳۵۸، ۶۷ صفحه.

نژاد و تاریخ عنوان کتاب فشرده‌ای است از "کلود لوی اشتروس"، مردم شناس و فیلسوف بزرگ فرانسوی که به پیشنهاد سازمان بین المللی یونسکو نگارش یافته است. ابوالحسن نجفی کار ترجمه سنگین این دفتر را که پرداختی کلی و آگاهانه است در موضوع علوم انسانی، در ده فصل به انجام رسانیده است.

تحلیلهای علمی "لوی اشتروس" در این دفتر بررسی کوتاه اما عمیقی است از مشارکت نژادهای بشری در تمدن جهانی و مسئله نابرابری، یا گوناگونی فرهنگهای بشری.

تفاوت فرهنگهای بشری و قیاس کمی تنوع فرهنگی و تنوع نژادی از نظر تاریخی و اخلاقی از مسائلی است که در این کتاب تعریف و مشخص شده است و گوناگونی فرهنگها حاصل روابط پیوند آسز گروههای مختلف عرضه شده است ، نه جدا شده آنها . در بخشی از این دفتر از مفهوم وابستگی به پارهئی از جنبهها و شیوههای زندگی عربی و ... با اشکال مختلف فرهنگی مآبی ، تلفیقی و التقاطی با دمیشود و این شیوهها بر عکس باور غربیان خلاف صرافت طبع تلقی میگردد .

"لوی اشتروس" در این کتاب اصرار دارد بفهماند که تمدن هنوز ریزه خوار اکتشافات عظیم دوره معروف به "انقلاب نوسنگی" است و ما فقط مکمل اموری از قبیل کشاورزی ، دامداری ، سفالگری ، بافندگی و غیره بوده ایم .

پذیرش این قول بپیش درستی را در چگونگی رابطه فرهنگها برای بشر روشن مسازد و تمدن غرب و حتی دیگر جوامع بشری را از انحصار طلبی در نسبت دادن پیشرفت تمدن جهانی به خود ، باز میدارد . به زعم نویسنده ، هیچ فرهنگی تنها نیست و هر فرهنگی همیشه در ائتلاف با فرهنگهای دیگر سر می برد و همین امر به آن امکان میدهد که ترکیبهای انباشته را بوجود آورد . در این کتاب باور میکنیم که سهم راستین فرهنگها در نهیست اختراعات جداگانه هر یک از آنها خلاصه نمیشود ، بلکه در فاصله تفاوت آنها (از لحاظ صورتهای گوناگون) با یکدیگر است و خلاصه تمدن جهانی هیچ نیست مگر ائتلاف جهانی فرهنگهایی که هر یک اصالت خاص خود را دارد . و به همین نظر برای پیشرفت کردن ، افراد بشر باید با یکدیگر همکاری کنند تا در جریان همکاری ره آوردهای آنها بتدریج همانند شود .

اسلام و سرمایه داری ، ماکسیم رودنسون ، ترجمه محسن ثلاثی ، تهران ، شرکت سهامی جیبی ، ۱۳۵۸ ، ۲۴۷ صفحه .

برداشتهای تازه ای از سر سرمایه داری در اسلام به خامه صاحب نظر غیر مسلمانی به نام " ماکسیم رودنسون " و به ترجمه محسن ثلاثی ، به زیور طبع در آمده است . این کتاب از سوی یک جامعه شناس متخصص در بررسیهای اسلامی از طریق کاربرد دانش خویش از زبانها و آشنائی کم و بیش با فنون بررسیهای خاور شناسی ، تاریخ و جامعه شناسی و تحقیق علمی در تئبب شناسی عمومی نظامهای تولید و توزیع کالاها و جهان اسلام در مراحل گوناگون تاریخیش ، فراهم آمده است .

"رودنسون" در این کتاب نتایجی ارائه میکند که با نظریات قبول عام یافته ناسازگارند و به اسطورههایی تاخته است که در میان عامه مسلمانان سخت رواج دارند و از اینرو ،

کنابش خصلتی نظری و جدلی دارد .

در این کتاب ، انواعی از ایدئولوژیهای مارکستی بررسی می شود که بر وظایف عمل اجتماعی تکیه میکنند و زمینه ، این بررسی عالما " و عامدا " جهت گیری مارکستی دارد و سعی شده است بستگی میان حقیقت و عمل که مسئله جدی و پیچیده " مارکسیستهاست و تاکنون پاسخهایی به آن داده اند ، حل شود .

ماده اصلی این کتاب ، رشته سخنرانها و مباحثی است که " رودنسون " در دانشکده هنرهای الجزایر انجام داده و در شش قسمت زیر تدوین کرده است : طرح مسئله ، اسلام بر چه حکم میکند ، عمل اقتصادی در جهان قرون وسطایی اسلامی ، تاثیر ایدئولوژی اسلام در حوزه اقتصاد ، اسلام و سرمایه داری در کشورهای اسلامی امروز ، نتیجه گیری ها و چشم اندازها .

" رودنسون " که متفکری مارکسیست است می کوشد در شناخت علمی رابطه " دین با کوشش اقتصادی ، از هرگونه تحکم و جزمیت بپرهیزد و با روشن بینی ، درستی با نادرستی نظریه " وبر " را در باره " اسلام معلوم کند . او سخت معتقد است که بهروزی بر روی زمین ممکن است و پیشرفت بسوی این بهروزی در جریان است و مبارزه برای رهایی نوع بشر از استثمار و بیاداد ، ارزش جنگیدن را دارد و این از آن جهان اسلام است که در درازمدت ، یک آئینده " بر مبارزه دارد ، مبارزاتی که بر روی زمین و برای هدفهای زمینی اما تحت لوای " آرماسها " آغاز خواهند شد .

این کتاب در صد دیاری دادن به خوانندگان اروپایی و علاقمندان به مطالعات اسلامی فراهم آمده است و برخی مطالب آن تازگی دارد . ناشر کتاب بخشی از مقاله محققانه " حمید عنایت " را تحت عنوان " دین و دنیا " قبل از متن کتاب برای آگاهی خواننده آورده است .

زندگی در چین ، آندره واتسون ، ترجمه لی لی مصطفوی . تهران . انتشارات توس ، ۱۳۵۷ ، ۱۸۶ صفحه .

کتاب حاضر دریافت و شناختی است از زندگی یک مرد معمولی چینی . نویسنده برای توصیف دقیق زندگی یک مرد معمولی چینی ناگزیر بوده است از آنچه واقعا " در چین می گذرد آگاهی یابد و در مرحله اول بداند و بفهمد که چین از دیدگاه آداب و رسوم و سنن ، مشکلات و خواستها و امیدها برای یک چینی چه مفهومی دارد . به همین جهت به بررسی اکثر مسائل مربوط به چین از قبیل رهبری ، حزب کمونیست ، روستاها ، زندگی شهری ، انقلابات ، آموزش و فرهنگ می پردازد .

آنچه محتوای این کتاب را تشکیل می دهد به قرار زیر است :

وضعیت و نقش پیران و جوانان در چین ، شیوه‌ها و سیاستی که در دگرگونی و تغییر و تحول به وجود آمده ، نقش رهبری ملی و حزب کمونیست و دولت و ارتش آزادیبخش خلق چین و خلاصه کادر رهبری ، وضعیت روستا و نحوه فعالیت روستائیان ، اصلاح و انقلاب در روستا ، کمون در چین امروز و نقطه عطف‌ها و درگیری‌ها در کمون ، انقلاب در شهرها ، دگرگونی سوسیالیستی در نظام چینی ، جهش‌های مختلف اصلاحی و انقلابی در کارخانه‌ها و زندگی کارگری و روابط خانواده‌های روستائی ، نظری بر جریان صنعت چینی ، تاریخچه اصلاحات آموزشی در سطوح ابتدائی ، متوسطه ، عالی ، روشها و مشکلات و راه‌حلهای آموزشی و هنری ، هنر و ایدئولوژی چینی و نقش مذهب و اقلیت‌های ملی .

سرچشمه‌های قدرت . سید محمد باقر صدر . ترجمه اکبر ثبوت . تهران . انتشارات روزبه ، ۱۳۵۸ ، ۴۷ صفحه .

این دفتر نوعی بررسی پیرامون قدرت‌های ستروکی است که حکومت اسلامی - در صحنه تحول آفرینی و تمدن سازی خود برای مردم ، و در نابود کردن نهادهای عقب ماندگی - بدان متمایز می‌گردد . در برخی اذهان و تفکرات و حتی در نوشتجات و تواریخ ، حکومت اسلامی به عنوان یک " ضرورت دینی " مورد بررسی قرار گرفته است و در پاره‌ئی دیگر از متون انگیزه‌های بزرگ تمدن آفرین ، و قدرت‌های ستروک این نوع حکومت تحلیل شده است . مورد اخیر در این دفتر از اهمیت ویژه‌ئی برخوردار است که ضمن صحبت در باب دو موضوع اساسی بدان اشاره می‌شود . دو موضوع اساسی مورد بحث کتاب عبارتست از : ۱ - ساختمان عقیدتی‌ئی که حکومت اسلامی را متمایز می‌بخشد ، ۲ - ساختمان عقیدتی و روحی فرد مسلمان به گونه‌ئی که امروزه واقعیت جهان اسلامی نشان دهنده آنست .

اصول فلسفه و روش رئالیسم . علامه سید محمد حسین طباطبائی . قم . انتشارات صدرا ، ۱۳۵۸ ، ۲۵۵ صفحه .

جلد اول و دوم کتاب اصول فلسفه و روش رئالیسم در موضوع " پیدایش کثرت در ادراکات " و " ادراکات اعتباری " انتشار یافت . برخی مباحث آن در دو جلد مثل تمیز و تفکیک ادراکات حقیقی از ادراکات اعتباری ، به صورت یک محبت فلسفی نو و بی سابقه قبلا " طرح شده و به چاپ رسیده است . در پی این دو جلد ، جلد سوم که در مقام معرفی آئیم ، در سه مقاله جامع از زیر چاپ بیرون آمده است . مقالات ۷ و ۸ و ۹ از مجموع چهارده مقاله‌یی است که این جلد را تشکیل می‌دهد .

این سری کتاب که با مقدمه و پانویسهای " مرتضی مطهری " تدوین یافته است ، بیانگر

یک سیستم فلسفی عالی است که براساس استفاده از زحمات گرانمایه هزار ساله فلاسفه اسلامی و با عنایت به شمره تحقیقات وسیع و عظیم دانشمندان مغرب زمین مطرح شده است . مقاله ۷ مطالبی است در باب مسائل وجود به لحاظ دخالتهی که در سرنوشت سایر مسائل فلسفه دارد و نیز عنوان تازه و تحلیل دقیقی است از اینکه " موجود معدوم نمیشود " و " عدم نسبی است " .

مقاله ۸ مشتمل بر مسائل ضرورت و امکان است ، به ویژه موضوع وجوب و حتمیت و قطعیتی که در کار جهان حکمفرماست . همچنین موضوع اجبار و اختیار انسان و استعداد تکلیف و مسئولیت وی در برابر نظام حتمی موجودات .

مقاله ۹ در باب قانون علت و مترعات آن است . خلاصه اینکه این جلد حاصل تحقیقات علمی و براهین فلسفی متقن در پیرامون واقعیت عینی است و نویسنده سعی بر آن داشته است که حتی المقدور با زبانی ساده و عمومی فهم مطالب را بیان کند .

روش تحقیق در محتوای مطبوعات . کاظم معتمد نژاد . تهران . انتشارات دانشکده علوم ارتباطات اجتماعی ، ۱۳۵۶ ، ۴۸۸ صفحه .

آشنائی علمی به شیوه‌های تحقیق در محتوای ارتباطات جمعی موضوع اساسی این کتاب است که در دو قسمت مهم تحلیل می‌گردد . در قسمت اول گرایشهای تحقیق در ارتباطات جمعی و مبانی تحقیق در محتوای پیامهای ارتباطی معرفی میشود و این قسمت در حقیقت شامل مبانی تحقیق در محتوای پیامهای ارتباطی و چگونگی پیدائی و پیشرفت تجزیه و تحلیل محتوا و ریشه‌های این تحلیل و پیشروان آن از روزگاران پیشین تا زمان حاضر است . و قسمت دوم شامل بررسی محتوای مطبوعات است .

این کتاب گذشته از طرح و بررسی موارد فوق به عنوان مقدمه در شش فصل با عناوین کلی زیر تدوین یافته است : مبانی تحقیق در محتوای پیامهای ارتباطی ، (شامل : پیدائی و پیشرفت تجزیه و تحلیل محتوا ؛ کاربردهای تجزیه و تحلیل محتوا ، شیوه‌های تجزیه و تحلیل محتوا) ، شناخت روزنامه (شامل : روزنامه و انواع آن ، مشخصات روزنامه ، شرایط اداره و انتشار روزنامه) ، عناصر اساسی روزنامه ، طبقه‌بندی مطالب روزنامه (از لحاظ نوع روزنامه‌نگاری ، از جهت منبع و ماخذ و حوزه جغرافیائی ، از حیث هدف و موضوع) اصول و قواعد تحقیق در محتوای مطبوعات (شامل : اصول انتخاب ، طبقه‌بندی و مقایسه ، قواعد نمونه‌گیری ، محاسبه و ارزیابی) ، روش بررسی محتوای روزنامه (چون : بررسی " ارزش‌گذاری " مطالب روزنامه و نمونه‌هایی از سنجش ارزش‌گذاری) .

با مطالعه کل مطالب کتاب خواننده، مشتاق به آشنائی و آگاهی از موارد و کارهای مختلفی که در انتشار روزنامه بکار می آید، می تواند در این زمینه بهره نسبتاً کافی حاصل کرده از منابع و مآخذ مفصل فارسی و خارجی و نیز واژه نامه آن که بزبانهای انگلیسی، فرانسه، و فارسی آمده است و همچنین از راههای موضوع ها، نامها، روزنامهها، برخوردار شود.

برداشتهائی درباره فلسفه تاریخ از دیدگاه قرآن - حبیب اله پایدار. تهران، انتشارات مسلمان، ۱۳۵۸، ۳۱۵ صفحه.

آنچه محتوای این کتاب را فراهم آورده است برداشت‌هاییست دقیق و فشرده و علمی از آیات قرآن و ابدولوژی اسلامی و سیر حرکت اسلام در ادوار مختلف با بیانی بلیغ و رسا و قابل فهم.

اینکه به غلط عادت‌مان داده اند ریشه و اساس هر نوع تفکر علمی و بینش واقع گرایی را به تمدن و فرهنگ غرب نسبت بدهیم در این کتاب بررسی میشود و زبان و منطق قرآن و نظام فکری و جهان بینی اسلام چون حقیقتی تابناک و برنده، عرضه می‌گردد.

مؤلف در این کتاب قرآن را مبنای سخنها و استدلالات فلسفی - تاریخی خویش قرار می‌دهد و پس از آنکه از محیط زندگی، مظاهر خلقت و جریانات طبیعی و تاریخ زندگی انسان و اقوام و تمدنها و کشف و ساخت فواین و حقایق عالم و غیره سخن می‌گوید، آیات قرآن را به عنوان شاهد می‌آورد و سعی بر آن دارد که با ادله علمی به تحلیل آن بپردازد.

نویسنده قرآن را کلید و مبنائی لازم برای طرح نظامهای اجتماعی - اقتصادی و بنیای ساختمان یک جامعه آزاد در هر دوره تاریخی می‌داند و اینکه تفسیر و تجزیه و تحلیل تحولات تاریخی باید بر مبنای اصول ارائه شده اسلام، در هر زمان توسط متفکرین و مفسرین صورت پذیرد. نویسنده در تحلیل مطالب خود به واقعیت‌های تاریخی اهمیت اساسی می‌دهد و سعی دارد از داوربهای ذهنی که ناشی از جهل است پرهیز کند و همین عمل را نیز برای محققان این طریق توصیه میکند.

در این کتاب به نهضت‌های مختلف اسلامی در طول تاریخ اسلام اشاره میگردد و از علل بروز این نهضت‌ها و پیروزیها و شکستها، موشکافانه یاد میشود. همچنین از رهبری اصل نهضت‌های بیداری و ضد استعماری و استبدادی جوامع اسلامی و اینکه چگونه باز این رهبری در دست قشرهای بورژوازی ملی و خرده مالکین باقی می‌ماند و دیگر اینکه چگونه نیروهای برخاسته از مردم آماج ضربات کوبنده عوامل استعماری و ارتجاعی قرار میگیرند. بنظر نویسنده شکستها و ناکامیهای نهضت‌های اخیر ناشی از فقدان یک نظریه علمی مدون

در چارچوب جهان بینی و دید تاریخی قرآن خلاصه مسعود . به زعم مؤلف هم اکنون اسلام با دینامیسم خاص خود و با برخورداری از یک سلسله اصول اساسی صریح در این زمینه میتواند پشتوانه، فکری عظیمی برای مبارزه علیه هر نوع استثمار اقتصادی و سلطه طبقاتی فراهم آورد و حاکمیت مردم را بر همه شئون اقتصادی و اجتماعی جامعه ایجاد کند. همانطور که به گواه تاریخ نقش اساسی را در فراهم کردن شرایط ذهنی انقلابات آزادخواهانه و ضد استبدادی در ممالک اسلامی بازی کرده است .

کتاب فلسفه تاریخ از دیدگاه قرآن، استنباطهای پراکنده‌ئی است در جهت ارائه بیک طرح از جهان بینی تاریخی اسلام و نظریه مربوط به مالکیت و سرمایه و کار که کاربرد آن از اهم وظایف متفکرین مسلمان و در نهایت پیروزی حرکت های مردمی و شیعی خواهد بود ، بطوریکه تحقق آن شرایط تشکیل امت واحد جهانی را بر پایه وحدت در عقیده و راه و اشتراک و برادری و حقوق طبیعی و انسانی و برخورداری از نعمت های طبیعی مساعد فراهم خواهد کرد و زعم نویسند ه روابط بین انسانها بر پایه عدل و تقوی و کار سودمند اجتماعی و رفاهت و مجاهده و در پی بودن مراحل بالاتر تکامل و کشف اسرار طبیعت و سلطه بر نیروهای آن و وصول به کمال وجودی و قرب به کمال مطلق استوار خواهد شد .

اینک پاره‌ئی از عناوین کتاب را برای آگاهی بیشتر از محتوای آن نام می‌بریم :

ضرورت‌های ختم رسالت ، موانع تاریخی و ایدئولوژیک ، کاربرد ایدئولوژی در عمل ظاهر مسعود ، فواین نحول جامعه انسانی در قرآن ، هدف دار بودن زندگی و غایت تکامل ، اصل حرکت و تکامل عمومی پدیده‌ها در جامعه انسانی ، تحول جوامع و ظهور تضادهای اجتماعی ، مذهب در خدمت حق و باطل ، مناسبات تولیدی و اجتماعی ، تغییر مناسبات اجتماعی و تبدیل وحدت به کثرت ، قانون علت در تحولات اجتماعی ، عوامل محرکه رفتار و علل بروز تضادهای اجتماعی و طبقه‌ئی ، پیدایش مالکیت خصوصی و آغاز استثمار ، شرایط عینی و ذهنی و بروز دگرگونیهای بنیادی در جامعه و تاریخ ، تکوین و تربیت نیروی پیشرو ، کیفیت و مراحل دگرگونی ، سنت بقای اصلح یا استخلاف مصلحین ، انحراف بعد از هر پیروزی و دگرگونی ، نقش عوامل انسانی و فوق انسانی در تحولات تاریخی .

ژاپن . هرمان کان . ترجمه سروش حبیبی . تهران . انتشارات خوارزمی ، ۱۳۵۸ ، ۳۴۷ صفحه .

"هرمان کان" عنوان کتاب را واژه ژاپن گذاشته است . نویسنده سعی دارد بطور مستدل در کتاب بیان دارد که ژاپن طی ده یا بیست سال آینده ، ناگزیر از نظر اقتصادی

و فنی و مالی قدرتی عظیم خواهد شد و از نظر " کیفیت زندگی " و جنبه‌های ریبائی شناختی و هنری و فرهنگی نیز متحول خواهد گشت .

نظری کلی بر خورشید طالع ، بحثی در باره خصال ژاپنیان ، مجزه اقتصادی ژاپن پس از جنگ جهانی دوم ، شرکت سهامی ژاپن ، آینده اعجاز اقتصادی و پیداشدن کشور ژاپن ، همه عناوینی است که در کتاب به تفصیل بحث و تحلیل شده است . در پایان کتاب در حجمی وسیع ، مطالبی به نام ضمانت تحریر شده است که دیگر ویژگیها و خصوصیات ژاپنی‌ها را از نظر گام‌های مختلف اقتصادی ، اجتماعی ، سیاسی ، ملی و حکومتی بیان می‌دارد و مشکلات و نارسائی‌هایی که در همه زمینه‌های مختلف اجتماعی نظیر بیکاری ، نیازمندیهای مختلف و روح طبقاتی که با آن روبرو هستند بازگو میکند . همچنین از عکس العمل‌ها و اندیشه‌های آنان در برابر مسائل و سیاستهای خارجی و خط مشی بازرگانی دنیا و بیزاری آنان از سلاح هسته‌ای و امور تحقیقاتی آنان سخن می‌رود .

نویسنده این کتاب تلاش دارد بررسی کشور ژاپن را به عنوان طرح مسئله و گشایش بحث در اطراف آن از طریق بیان موضوعهای جالب توجه و فرضیات تازه و با رعایت عینیت به استدلال پردازد .

تاریخ تکوین اقتصاد سیاسی (جوانی یک علم) ، آ. آ. آنیکین . ترجمه ناصر گیلانی . تهران . انتشارات تیرنگ ، ۱۳۵۸ ، ۴۸۷ صفحه .

این کتاب مجموعه‌ای است از شرح حال اقتصاددانان و ریزه کاریهای تفکرات علمی آنها . در این کتاب از این کسان نام برده شده است : توماس مون ، سر ویلیام پتی ، پتی یا کرانت ، هواکی بر ، جان لا ، بنجامین فرانکلین ، دکتر کنه ، تورگو ، آدام اسمیت ، دیوید ریکاردو ، جان استوارت میل ، سن سیمون ، مالتوس ، سسموندی ، پسرودون ، ژان باتیست سه ، کورنو ، فردریش لیست ، رابرت آون و مارکس .

کتاب گویای معانی اقتصادی و نحوه عملکرد این موضوع از علم در ادوار مختلف و به مثابه تاریخ تکامل اقتصادی به ویژه اقتصاد سیاسی است و در عین حال نقشی است از روند نظریه‌های اقتصادی پیشینیان در نظریه‌های اقتصادی معاصر . آنیکین (اقتصاددان شوروی) در این کتاب در تحلیل تاریخی علم اقتصاد و پیدایش این علم و تکوین مقوله‌های اساسی آن ، شیوه تحقیق علمی بکار می‌برد و تکوین اقتصادی را ناشی از ضرورت تاریخی و در رابطه با یک شکل بندی اجتماعی ساقطی خاص می‌داند ، ندانکه فقط به شرح حال مجرد اقتصاد دانی پردازد که نهایتاً " برداشتی غلط شود ، من باب اینکه تاریخ ساخته ، برگزیدگان است .

مقدمه، فقه‌اللغه، ایرانی، ۱۰۱، ا. ا. رانسی، ترجمه، کریم کشاورز، تهران، انتشارات پیام، ۱۳۵۸، ۴۲۴ صفحه.

ترجمه، کتاب مقدمه، فقه اللغه، ایرانی که به اظهار مترجم بیش از پانزده سال به جرم مشکلات فنی چاپ ازوبترین‌ها بدور مانده بود سرانجام اواخر سال گذشته (۱۳۵۸) در دسترس علاقمندان ادب و فرهنگ ایران قرار گرفت.

کتاب مشتمل است بر ضمیمه، کوتاهی پیرامون نگارش الفاظ، ۴ بخش، کتابشناسی و فهرست نامها و مفاهیم. نویسنده در بخش اول کتاب به بررسی سیر تاریخی مفهوم یونانی فیلولوژی از دورانی که فلسفه جامع جمیع علوم و از جمله فیلولوژی بود می‌پردازد و این خط سیر را با توضیح مفاهیم جدید فیلولوژی (فقه‌اللغه) و چارچوب فقه اللغه، ایرانی به پایان می‌برد.

در ادامه، این بخش، نویسنده بر اساس محک‌های گونه‌گون به تقسیم بندی زبانهای ایرانی می‌پردازد نظیر زبانهای باستانی (مرده) شامل اوستایی، پارسی باستانی، سکاکی، مادی، پارتی، سعدی، خوارزمی، باختری، آلانی، و زبانهای کنونی (زنده) شامل: فارسی، افغانی (پشتو)، تاجیکی، آستنی، کردی، بلوچی، تاتی، طالشی، پامیری، بغنا بی، ادوار گوناگون زبان ایرانی شامل دوره، باستانی، میانه و دوران جدید که ملازم است با رواج اسلام در ایران. همچنین در همین بخش مؤلف به بررسی ریشه، اشتراک زبانهای ایرانی و شاخه‌های گوناگون آن پرداخته است.

در بخش دوم منابع، آثار و اسناد گوناگون مربوط به زبانهای ایرانی مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرار گرفته و در این رابطه از ثورات، منابع یونانی، مصری، کتیبه‌های پارسی به خط میخی و اوستا و داستان تدوین و تطور و سرانجام کشف روش قرائت آنها سخن گفته شده است. این بخش با ذکر روابط میان لهجه‌ها در عصر زبان پارسی باستانی و طبقه بندی زبانهای باستانی بر اساس لهجه و جریان انتقال زبانهای ایرانی از حالت باستانی به حالت زبان میانی ایرانی پایان می‌گیرد.

در بخش سوم کتاب زبانهای ایرانی در عصر میانه (از قرون ۳ و ۴ قبل از میلاد تا قرون ۸ - ۹ بعد از میلاد) یعنی از هجوم اسکندر و انقراض دولت هخامنشیان تا ظهور اسلام و سقوط دولت ساسان مورد بررسی قرار گرفته است. در این بخش نیز گذری شده است به منابع و آثار مکتوب مربوط به این دوره. منابع یونانی، لاتینی، ارمنی، سریانی، چینی، هندی، ترکی و عربی و آثاری نظیر سنگ نبشته‌های عصر ساسانی، و نوشته‌های روی سکه‌ها، جواهرات، فلزها و ظروف و ادبیات دینی و غیر دینی از جمله کارنامه، اردشیر بابکان، درخت آسوریک، همچنین ویژگیهای خط این دوره در این بخش از کتاب

تجزیه و تحلیل گردیده است. نویسنده در این مبحث خطوطی را که آثار عصر میانه زبان ایرانی بدان نوشته شده به ۳ گروه اصلی (خطوطی که ریشه آرامی دارند، خطوطی که ریشه هندی دارند، خطوطی که ریشه یونانی دارند) تقسیم کرده است. در پایان نیز لهجه‌های این دوره مورد بحث قرار گرفته است.

آخرین بخش کتاب به دوران جدید زبان پارسی اختصاص دارد، دورانی که با رواج اسلام و خط عربی مشخص گردید، و روزگار ما را نیز شامل میشود. در این بخش رواج خط و زبان عربی و ویژگی‌های این خط و زبان و پیوند آن با رویدادهای سیاسی و اقتصادی مورد بحث قرار گرفته و سرگذشت احبای زبان فارسی و تغییر نسبی خط عربی به خط کنونی و نقش مبارزه استقلال طلبانه و ضد فئودالی و همچنین گسترش این زبان در لوای سلسله‌های ایرانی نمایانده شده است. در همین بخش زبانهای کنونی (زنده) ایرانی و دامنه رواج آنها و طبقه بندی زبانها و لهجه‌های کنونی نیز مطرح شده است. نویسنده به دشواری طبقه بندی و مشخص نبودن مرز بین زبان و لهجه میان زبانهای رایج ایرانی اشاره میکند و موازینی را که بطور تئوریک در این مورد وجود دارند بر شمرده است. زبانهای فارسی، تاجیکی، افغانی (پشتو) آسی (آستنی)، کردی، ولهجه‌های لری و بختیاری، زبان بلوچی، زبان تاتی، زبان طالشی و لهجه‌های مرکز ایران نظیر لهجه‌های منطقه کاشان، اصفهان، یزد، سمنان، شمال فارس و غیره جای خود را در این بخش دارا هستند. نویسنده پس از توضیح مختصری پیرامون زبان‌های یامیری، مونجانی، آرموری، پرجی، بقابی، و کومزاری به طبقه بندی زبانهای کنونی ایرانی بر مبنای تاریخی و لهجه شناسی پرداخته و آنها را به دو گروه زبانهای ایرانی غربی (دنیاله زبانهای غربی باستانی) و ایرانی شرقی (دنیاله زبانهای ایرانی شرقی) تقسیم کرده و با ذکر مثالهایی اختلافات آنها را از لحاظ فونتیک و لهجه شناسی تشریح میکند.

آخرین قسمت کتاب بدکنناشناسی بر شماره‌های اختصاص دارد که بخش عمده آن به تحقیقات دانشمندان نوری اختصاص یافته است و تحقیقاتی نیز بر زبانهای فارسی، انگلیسی و غیره را در بر میگیرد.

نویسنده همانگونه که خود بدان اشاره کرده در کلیه مباحث، به زبان، بعنوان پدیده‌ای مرتبط با دیگر وجوه حیات اجتماعی و سیاسی و تاریخی پرداخته و همین بسبب را در مورد بررسی زبان پارسی و گذشته، پریشیب و فراز آن به کار برده است. عناوین بر شماره و تقسیم بندی‌های گوناگون و اکثراً نسبی که شاید ناشی از کمبود تحقیقات و دشواری تحقیق در مورد زبان‌های ایرانی باشد به انسجام و روانی کتاب لطمه زده است.

قاسم صافی